

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudců JUDr. Lenky Kaniové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **Ing. arch. M. S.**, proti žalovanému: **Ministerstvo pro místní rozvoj**, se sídlem Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1, ve věci ochrany před nezákonným zásahem a ochrany proti nečinnosti žalovaného, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 7. 2013, č. j. 11 A 158/2012 – 48,

t a k t o :

- I.** Žalobci **se neustanovuje** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.
- II.** Kasační stížnost **se zamítá**.
- III.** Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV.** Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobou doručenou Městskému soudu v Praze dne 5. 10. 2012 se žalobce domáhá ochrany před nezákonným zásahem a ochrany proti nečinnosti žalovaného v souvislosti s jeho žádostí o dohledání písemností pro pozdější pořízení kopií. Současně žalobce městský soud požádal o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce.

[2] Městský soud žalobce připisem ze dne 16. 10. 2012, č. j. 11 A 158/2012 – 7, vyzval, aby ve lhůtě 10 dnů soudu vrátil vyplněné potvrzení o osobních, výdělkových a majetkových poměrech, jehož formulář připojil k připisu. Žalobce reagoval dne 22. 10. 2012 připisem, v němž žádal o upřesnění, které věci se výzva týká. Dále doložil vyplněný formulář, kopii daňového přiznání za rok 2011 a čestné prohlášení. Dne 21. 12. 2012 žalobce soudu doručil další obsáhlé čestné prohlášení týkající se jeho příjmů a výdajů.

[3] Městský soud usnesením ze dne 26. 7. 2013, č. j. 11 A 158/2012 – 48, žalobcovy žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce zamítl. V odůvodnění podrobně popsal, jaké příjmy a výdaje žalobce z jím předložených dokumentů zjistil. Dále konstatoval, že soudní poplatek za žalobu na ochranu před nezákonným zásahem i za žalobu na ochranu proti nečinnosti žalovaného činí 2.000 Kč. Jelikož žalobcův měsíční čistý příjem činí 23.000 Kč a pravidelné měsíční výdaje 11.000 až 14.000 Kč, zbývá žalobci každý měsíc částka 9.000 až 12.000 Kč. S přihlédnutím k majetkovým a sociálním poměrům žalobce a k výši soudního poplatku pak soud uzavřel, že v žalobcových možnostech a schopnostech je zaplatit soudní poplatky v zákonem stanovené výši. Jelikož žalobce nespĺňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, nemohl soud vyhovět ani žádosti o ustanovení zástupce.

II. Kasační stížnost a vyjádření k ní

[4] Žalobce napadl v záhlaví označené usnesení městského soudu včasnou kasační stížností. Namítal, že citovaným usnesením byla porušena jeho lidská práva, právní tradice, zvyklosti a základní procesní zásady. Tvrdil, že mu v řízení nebyla dána možnost vyjádřit se k podkladům pro vydání usnesení, ačkoliv o ni mnohokrát žádal. Městský soud v Praze podle jeho názoru ignoroval jeho žádost o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, čímž porušil zákon i práva garantovaná Ústavou a mezinárodními smlouvami. Současně žalobce požádal Nejvyšší správní soud o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[5] Žalovaný se v poskytnuté lhůtě ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou, a není důvodné kasační stížnost odmítnout pro nepřipustnost. Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž je povinen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Nejvyšší správní soud na úvod poznamenává, že netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení žalobce advokátem v řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému, vedlo by k popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77; všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz).

pokračování

[9] Zdejší soud se však zabýval žádostí žalobce o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Dle § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. *může být navrhovatel, u něhož jsou dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, ustanoven zástupce, jímž může být i advokát.* Z důvodu zamezení řetězení problému zdejší soud neposuzoval, zda jsou u žalobce dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, ale zabýval se pouze hodnocením, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele v nynějším řízení. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Kasační stížnost splnila v rámci daných možností předepsané náležitosti a lze z ní seznat, z jakého důvodu žalobce považuje napadené usnesení městského soudu za nezákonné. V dané věci navíc jde o hodnocení otázky, zda jsou či nejsou příjmy žalobce dostatečné pro osvobození od soudních poplatků, tedy z podstaty věci nikoli o složitou právní otázku, ale o otázku skutkovou. Všechny tyto důvody svědčí pro závěr, že v nynějším řízení není zástupce nezbytně třeba k ochraně žalobcových práv, proto mu zdejší soud neustanovil zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[10] Žalobce v kasační stížnosti uplatňuje námitku, že městský soud ignoroval jeho žádost o osvobození od soudních poplatků, jakož i jeho návrh na ustanovení advokáta. Usnesení městského soudu proto napadá v celém rozsahu. Namítané pochybení lze podle Nejvyššího správního soudu podřadit pod kasační důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.

[11] Nejvyšší správní soud považuje za vhodné nejprve v obecné rovině uvést, že osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

[12] Úprava poplatkové povinnosti, resp. osvobození od ní, provedená zákonem o soudních poplatcích, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Je proto třeba vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Obdobně tomu je i v případě podmínek pro ustanovení zástupce. Vždy je to však žadatel, kdo musí uvést skutečnosti, které osvobození od soudních poplatků odůvodňují. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že *„povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje“* (srov. obdobně např. rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 - 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 - 91).

[13] V projednávané věci je přitom nepochybné, že městský soud žádost žalobce reflektoval, neboť právě na základě této žádosti vyzval žalobce k prokázání jeho osobních, majetkových, rodinných a výdělkových poměrů.

[14] Při posouzení žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků vycházel městský soud z výše uvedeného formuláře a z jeho čestných prohlášení ze dne 21. 10. 2012, 18. 12. 2012. Žalobce v nich sám uvádí, že mu od října 2012 plynou příjmy ze zaměstnání, přičemž jeho čistý měsíční příjem z tohoto zdroje se pohybuje okolo 12.000 Kč. Dále je z něj patrné, že žalobce

vykonává technický dozor investora na stavbě a za výkon této činnosti pobírá měsíční příjem 11.000 Kč.

[15] Na základě shora uvedených zjištění dospěl městský soud zcela správně k závěru, že nejsou splněny podmínky pro to, aby žalobci bylo přiznáno byť jen částečné osvobození od soudních poplatků. Žalobce měl v době podání žaloby a žádosti čistý měsíční příjem ve výši pohybující se kolem 23.000 Kč, což mu i po úhradě jeho pravidelných měsíčních výdajů bez větších potíží umožňovalo uhradit v plné výši soudní poplatky za žaloby, které v obou případech činí 2.000 Kč. Městský soud nepochybil, pokud nepřihlédl k závazku žalobce splácet půjčku ve výši 50.000 Kč poskytnutou otcem žalobce; správně konstatoval, že úhrada zákonem stanovené povinnosti zaplatit soudní poplatek za podanou žalobu měla přednost před úhradou smluvních závazků žalobce, tím spíše v situaci, kdy lhůta splatnosti předmětné půjčky nebyla mezi stranami pevně stanovena a žalobce tak měl možnost odložit úhradu tohoto závazku na dobu, kdy dojde k výraznému zlepšení jeho finanční situace.

[16] Soud při rozhodování o osvobození od soudních poplatků přihlíží nejen k majetkovým poměrům žadatele, ale také k výši soudního poplatku. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale rovněž i jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadatel nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv než cestou soudní. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele opatřit si finanční prostředky. Zhodnocení všech rozhodných okolností, které vypovídají o poměrech žadatele, je věcí úvahy soudu a promítá se do jeho závěru, zda je žadatel s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky.

[17] Nejvyšší správní soud konstatuje, že městský soud se majetkovými poměry žalobce podrobně zabýval a jeho aktuální majetkovou situaci ve vztahu k výši soudního poplatku důsledně vážil a postupoval tak zcela v intencích ustálené soudní judikatury. Na základě komplexního posouzení potom městský dospěl k závěru, že důvody pro osvobození od soudních poplatků nejsou dány, neboť žalobce měl v rozhodné době čistý měsíční příjem ve výši pohybující se kolem 23.000 Kč, což mu i po úhradě jeho pravidelných měsíčních výdajů bez větších potíží umožňovalo uhradit v plné výši soudní poplatky za podané žaloby, které v daném případě činí 2.000 Kč.

[18] S těmito právními závěry se Nejvyšší správní soud plně ztotožňuje. Kasační soud v žádném případě nehodlá nijak zlehčovat finanční situaci žalobce, která je jistě ztížená i problémy s nalézáním pracovního uplatnění, nicméně za dané situace neshledal zdejší soud v hodnocení majetkových poměrů městským soudem ve vztahu k nároku na osvobození žalobce od soudního poplatku žádné pochybení (obdobný právní názor ostatně vyslovil Nejvyšší správní soud v jiné věci žalobce v rozsudku ze dne 18. 7. 2013, č. j. 9 As 65/2013 - 14).

[19] Ve vztahu k žádosti o ustanovení zástupce správně uvedl již městský soud, že podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. lze ustanovit navrhovatel zástupce, kterým může být i advokát, pokud jsou splněny předpoklady, aby navrhovatel byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Z uvedeného ustanovení vyplývá přímá návaznost splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. na možnost ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Jak Nejvyšší správní soud uvedl ve svém rozsudku ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, „*přiznané osvobození od soudního poplatku je výchozím předpokladem*

pokračování

pro prominutí dalších nákladů řízení. (...) Stejně tak jako osvobození od soudních poplatků, tak i právo na bezplatné zastoupení se váže ke posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků tak vylučuje i právo na bezplatné zastoupení.“ Vzhledem k tomu, že městský soud neshledal podmínky pro osvobození žalobce od soudních poplatků, nebyla splněna ani podmínka pro ustanovení zástupce soudem ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s.

[20] Co se týče námitky, že žalobci nebyla dána možnost vyjádřit se k podkladům před vydáním uvedeného usnesení, Nejvyšší správní soud konstatuje, že jediné podklady, na základě kterých městský soud rozhodl, byly dokumenty poskytnuté žalobcem. Žalobce tyto listiny, které sám vytvářel, jistě dobře znal, takže jeho žádost o vyjádření k nim nedává rozumný smysl. Pokud jde o žádosti o ústní jednání ve věci, které žalobce uplatňoval ve svých podáních, Nejvyšší správní soud neshledal, že by pro rozhodnutí městského soudu bylo nutno takové jednání nařizovat. Jeho předmětem by mohlo být pouze naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků, což ale mohl soud dostatečně posoudit na základě obsáhlých žalobcových podání. Pochybení městského soudu v tomto směru Nejvyšší správní soud neshledal.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Žalobce tedy se svými námitkami neuspěl; jelikož Nejvyšší správní soud neshledal důvod pro zrušení napadeného usnesení z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.), zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[22] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné účelně vynaložené náklady nad rámec běžné činnosti nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. října 2013

JUDr. Marie Žišková
předsedkyně senátu